

HELYZETELEMZÉS ÉS IGÉNYFELMÉRÉS

DON BOSCO ÁLTALÁNOS ISKOLA, KÖZÉPISKOLA ÉS KOLLÉGIUM

2013.

Kazincbarcika és vonzáskörzetének bemutatása

Kazincbarcika közel 33.000 fős népességgel rendelkező város, hazánk északi részén helyezkedik el, Borsod-Abaúj-Zemplén megye harmadik legnépesebb városa. A település a Bükk hegységtől északra elterülő Heves-Borsodi-dombság vidékre épült, a Sajó és Tardona patak torkolatánál. A kazincbarcikai kistérség, amelyen 33 település található a hátrányos helyzetű kistérségek csoportjához tartozik. Kazincbarcika város vezető szerepköre, mint medenceközpont már korán kialakult.

A város és környéke az ország apró- és törpefalvas vidékei közé sorolható. A kistérség településeinek mindössze negyedére lehet vonattal eljutni a megyeszékhelyről, Miskolcra.

Statisztikai adatok alapján azon falvakban nő a lakosság száma, ahol a magukat romának valló népesség százalékos aránya magasabb. A perifériájára szorult aprófalvas kistelepüléseken a lakosság jellemzően alacsony iskolázottságú, szociális helyzetük rendkívül kedvezőtlen.

A kistérség a kirekesztődés szempontjából az ország egyik legrosszabb helyzetű régiója.

Ennek okai:

- alacsony foglalkoztatottság, magas munkanélküliség,
- országos átlagtól magasabb az aránya a tartós munkanélkülieknek
- országos átlag alatti keresetek
- időskorú népesség növekvő száma
- népességfogyás
- születéskor várható élettartam a legalacsonyabbak között van Európában
- kistérség hagyományosan multikulturális, kiemelt figyelmet kíván a roma lakosság szociális problémáinak összetettsége
- alacsony iskolázottsági szint
- az átlagosnál magasabb a munkaerőpiacról kiszorult, egészségi állapotuk, életmódjuk miatt veszélyeztetettek száma és aránya.

Néesség

Kazincbarcikán a néesség fogyása és elöregedési folyamata jellemző, melynek dinamikája mind az országos, mind a régió hasonló nagyságú városaihoz viszonyítva nagyvárosokhoz határozottabb jelentkezik. Kazincbarcikára kétirányú vándorlás a jellemző, a képzett, munkaképes korosztály a városból a szomszédos, élhetőbb településekre költözik, illetve álláslehetőségek hiányában elsősorban a fiatalok, és a képzettebb munkavállalók elköltöznek, míg a roma lakosság a könnyebb megélhetés reményében Kazincbarcikára vándorol. Ennek következtében a települések népeisége elöregszik és emiatt torzul a lakosság korszerkezete is. A roma lakosság számára legnehezebben leküzdhető hátrány többek közt a velük szembeni előítélet. A körükben jelentkező magas és tartós munkanélküliség, aluliskolázottság az egyik legkomolyabb probléma. A városban kisebbségi önkormányzat igen, roma civil szervezet azonban nem működik.

Legfőbb feladat:

- a középiskolai és felsőoktatási továbbtanulás esélyeinek növelése,
- piacképes szakképzés feltételeinek megteremtése.

Az emberi erőforrások tekintetében Borsod-Abaúj-Zemplén megye az országos átlagnál gyengébb pozíciókkal rendelkezik. Ez az iskolai végzettség és a tudományos kutatás mutatószámaira is egyaránt érvényes. Az általános, közép- és felsőfokú végzettségűek megyei aránya elmarad a régió átlagától. A kistérség a közép- és felsőfokú végzettségűek tekintetében a megyei átlag alatt helyezkedik el.

Gazdaság

Kazincbarcikát a rendszerváltástól kezdve a foglalkoztatás a gazdasági aktivitás drámai csökkenése, és a munkanélküliség ugrásszerű növekedése jellemezi.

Jelenleg Kazincbarcika és térségének gazdasága egyoldalú, népességmegtartó képessége alacsony. Az elmaradottság egyik fontos oka, hogy nem alakult ki versenyképes, rugalmas gazdasági szerkezet. A fejlődés gátját jelentik továbbá az infrastruktúra hiányosságai, a jól

képzett szakemberek hiánya. A város, a térség fejlődése szempontjából alapvető fontosságú a népességmegtartó erő növelése, amelyhez a gazdaság fejlesztése mellett az életkörülményekben, infrastrukturális ellátottságban, szociális ellátásban megnyilvánuló különbségek mérséklése, a hiányosságok kiküszöbölése is elengedhetetlen. Ehhez szükséges a hátrányos helyzetű csoportok integrálása a helyi társadalomba. Ennek eszközei lehetnek a roma társadalom számára a közösségépítés, helyi identitásuk fokozás, társadalmi szerepvállalásuk növelése, képzésük biztosítása.

Munkaerő-piaci szempontból a piacgazdasági átalakulás legnagyobb vesztese a roma népesség. Az iskolai tanulmányaikat megszakító és szakképzetlen romák számára az elsődleges munkaerőpiac alig kínál kereső foglalkozás, és az alkalmi munkavállalás területén is hátrányban vannak. Jellemző az általános szegénység, a nagy család és az alacsony képzettség, perifériára szorulás.

Oktatás

Kazincbarcika a település hierarchiában betöltött szerepének megfelelő oktatási feladatokat lát el, mind alap, mind középfokú oktatás tekintetében a térség fontos központja. A városban 5 középiskola található. A környező – elsősorban kistérséghez tartozó – települések mellett országos beiskolázás tekintetében is ismert, iskolánk –Don Bosco Általános Iskola, Középiskola és Kollégium- pedagógiai célkitűzése és innovatív módszerei hatására. Felsőfokú oktatás a megyeszékhelyen, Miskolcon található.

A Don Bosco Általános Iskola, Középiskola és Kollégium bemutatása

Az iskola története

Az iskola, 1988-ban tanodaként kezdte el működését Kazincbarcika külső, elhanyagolt részén, Herbolyán. Már a kezdetektől fogva a szalézi nevelési módszerrel megegyező alapokon működött. 1991-ben vette fel a Don Bosco nevet. 1993 óta van a Szalézi Szent Ferenc Társaság fenntartásában. Intézményünkben felzárkóztatás, érettségire való előkészítés, szakképzés és kollégiumi nevelés is zajlik. 2004-ben a Don Bosco Iskola a várostól megkapta

használatra egy bezárásra ítélt általános iskola épületét, ahol a diákok korszerűbb körülmények között tanulhatnak.

Intézményünk alapvető küldetésének tekinti, hogy az *esélyteremtés* iskolája legyen minden fiatal számára, aki hozzánk jön, befogadva és elfogadva őket. Esélyt elsősorban az *értelmes, tevékeny, értékes, építő életre való neveléssel* adunk – melynek ily módon elválaszthatatlan része az oktatás –, segítve a fiatalokat, hogy igazi önmagukra találjanak. Hiszünk az ember jóságában, és e már bennük lévő *jó kibontakoztatását* segítjük, mindig az ő sajátos helyzetükből kiindulva, de mindeközben nem feledkezünk meg az ember gyengeségéről, rosszra hajlásának buktatóiról sem. Nevelésünk mindenkinek szól, *mindenki számára nyitott*, személyre szabott és egyéni igényekre reagál.

Diákjaink

Fiataljaink jelentős része csonka családból jön. A legtöbbjüknél az apa hiányzik, vagy változó nevelőapák vannak jelen életükben. Nem mindig kapják vagy kapták meg a megfelelő odafigyelést, gondoskodást. Gyakori a szülők alkoholizálása. Előfordul, hogy a gyerek a családból magával hozza a társadalommal való szembenállás mentalitását, esetleg a kriminalitás kategóriájába sorolható magatartásformákat, tevékenységeket tanult meg. A család rendezetlen életmódja, az ingerszegény környezet, a lakások fizikai állapota, zsúfoltsága, a szociális körülmények megkövetelte munka (amit a fiatalnak is vállalnia kell) igen megnehezítik az otthoni tanulás lehetőségét. Hiányzik a megfelelő motiváció a továbbtanulásra.

A már többször tapasztalt iskolai kudarcok erőteljesen demotiváló tényezők a későbbi tanulás tekintetében. A hozzánk jövő gyerekek egy része, mint az esélyek iskolájára tekint a Don Boscora. Többen vannak tanulóink között az állami gondoskodásba vett gyermekek, akiknél a család hiánya, további problémákat okoz. Ezek közül a legfontosabbak a kapcsolatok kialakításának nehézsége, a rosszabb önérvényesítő képesség, a pénzzel bánás nehézsége.

A roma családok egy részére – a fentiekkel szemben – az erőteljes, elfogadó családi háttér jellemző. Nekik is idegen azonban az iskola strukturált, szabályozott világa, s pontosan erős kulturális hagyományaik miatt nehéz az iskola befejezéséig eljutniuk, különösen a lányoknak, akiknek gyakran sokkal korábban kell házasodniuk e hagyományok szerint, mint pl. a

szakmunkásvizsga megszerzése. A szociális nehézségek, az alulképzettség gyakori ezekben a családokban is.

Vannak diákjaink között néhányan (egyre többen), akik nem valamilyen probléma miatt kerülnek ide – sőt jó családi környezetből –, és nem is az iskola „roma jellege” miatt, hanem mert vagy egyszerűen jó dolgokat hallottak az intézményről, vagy vallásosak, és mint egyházi iskolát találnak meg bennünket.

Számszerűsített tanulói összetétel

Iskolánknak 603 tanulója, 33 osztályközössége van, korosztály tekintetében 15 és 22 év közöttiek. Diákjaink közül 30 fő kollégista és 420 fő bejáró. Ebből következik, hogy szociális – kulturális alapok tekintetében a környező kistélelülésekre jellemző vonásokat hordozzák.

A tanulók 50%- a, 302 fő hátrányos helyzetű, ebből 110 fő pedig halmozottan hátrányos helyzetű.

Önkéntes nyilatkozatok alapján 75%- a a teljes tanulói létszámnak roma származású.

Problémák

A családi-társadalmi-kulturális háttér felvázolása nyomán egyértelmű, hogy tanulóink számos problémával, nehézséggel, hiányossággal érkeznek intézményünkbe, melyeket kezelniük kell. Ezek három fő csoportra oszthatók: szocializációs problémák, személyes problémák, tanulási nehézségek.

- nyelvi hátrányok, szegényes szókincs, kommunikációs készség hiánya
- szocializáltság elmarad a korukban elvárhatótól
- szociális kirekesztettség
- ingerszegény környezet
- szabály- és normakövetési problémák
- önértékelési, önismereti problémák
- külső- családi motiváció hiánya
- szülői minta hiányosságai
- negatív csoportnyomás

- szülők iskolához való réteg-specifikus viszonya
- indokolatlan hiányzások

Hiányzás

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű diákok hiányzása az iskolai átlagot meghaladja, mind az igazolt, mind az igazolatlan órák tekintetében. Tapasztalataink alapján a háttérben többféle ok húzódik meg, (családi – szociális – tanulási nehézség – kudarcélmények), amelyeket következetesen kezelni kell egyénre szabva, leghatékonyabb mód a személyes figyelem, a mentorálás.

Don Bosco-i pedagógia, szalézi nevelés

A szalézi nevelés alapja a minden pillanatra kiterjedő felügyelet. Az iskolai munkát a derű és a vidámság hatja át, szigor helyett családiasság uralkodik, fontos szerep jut a játéknak, a zenének, a tornának és a közös szórakozásnak, az együttlétnek. Iskolai életünk alappillére a bizalom. Minden diák irányába toleranciával, segítségnyújtási szándékkal fordulunk. Névadónk pedagógiai módszeréhez híven a rosszat nem büntetni, hanem minden lehetséges módon megelőzni szeretnék. A prevenció három fő összetevője az ésszerűség, a vallásosság és a szeretet. Cél, hogy ne a tanári tekintéllyel irányítsunk, hanem a fiatal terejüket jó irányba.

1. A nevelés legfőbb eszközének a nevelő személyiségéből áradó és sugárzó szeretetet tekintette. A legfontosabb - véli -, hogy a nevelő nyerje meg a gyermek bizalmát. Ehhez elengedhetetlen a családi szeretet, a gondoskodás légkörének megteremtése. A szeretet a legnagyobb motivációs erő, amelyet a tanár a diákok nevelése, fejlesztése során mozgósíthat. „Egy csepp mézzel több legyet lehet fogni, mint egy hordó ecettel” - mondogatta sokszor.

2. A kölcsönös bizalom alapján, ami a nevelés egyik tartópillére, a nevelő megbízik növendékében, ezért szabadidejében teljes szabadságot, önfelelt vidámságot biztosít számára. A napi szórakozást jól kiegészíti a séta, torna, versmondás, színművek tanítása, figyelembe

veszi a gyermekek önálló kezdeményezéseit. Nagyon lényeges nevelőeszköznek tekinti a vidámságot. A napi munkát a derű a mosoly hassa át. Don Bosco felismerte a játék alapvető személyiségformáló, semmi mással nem helyettesíthető szerepét a gyermekek életében. „ Szeretet nélkül nincs bizalom, bizalom nélkül nincs nevelés.”

3. A szabadság és a tekintély elvét kapcsolja össze a megelőzés módszerében, amely a gyermek önalakításra nevelésének sajátos eszköze: A nevelő, mint növendékeinek "élő lelkiismerete" állandóan előre figyelmezteti őket kötelességeikre és a rájuk leselkedő veszedelmekre. Bensőséges barátként álljon a gyermekek rendelkezésére, és óvja meg őket attól, hogy hibát kövessenek el.

4. Vallásosság, a fiatalok lelkébe el kell ültetni a hit csíráit, elemeit, erkölcsi alapjait.

Igényfelmérés

A projekt lehetséges célcsoportjának tagjai között kérdőíves adatgyűjtéssel mértük fel, majd a válaszok elemzésével tártuk fel, hogy mely területeket, oktatással, családi háttérrel összefüggő problémákat érzik ők gátnak a felsőfokú tanulmányok folytatásának szempontjából. Cél, hogy az így módon leszűrt tapasztalatok, a diákok igényei és szükségletei alapján reagáljunk. A feltett kérdések az alábbi területekről nyújtottak információkat, adatokat a szakmai program kidolgozásához:

- családi motiválás
- család és diák kapcsolat
- a család és az iskola kapcsolata
- hiányzás és tanulmányi eredmény összefüggése
- mely tantárgyak okozzák a legnagyobb nehézséget
- élne-e a szaktanári/ mentori segítséggel, ha lehetősége adódik
- hogyan töltik a szabadidejüket
- jövőkép, elképzelés
- kit neveznek sikeres embernek, milyen ismérvei annak

A kérdésekre adott válaszok alapján az alábbi megállapításokat tehetjük:

- döntő többségüknél a család nem motiváló hatású, elsődleges szempontnak tartják a minél előbbi pénzkeresetet és anyagilag is megterhelőnek gondolják a felsőfokú tanulmányokat,
- 65%-uk esetében a családdal nem beszélgetnek az iskolai/tanulmányi kérdésekről, iskolai eseményekről,
- 60%-a a megkérdezetteknek elmondta, hogy a szülő nem jár szülői értekezletekre és fogadóórára, nem tud az iskolai programokról,
- szinte valamennyien elismerik, hogy a hiányzás befolyásolja negatív irányba a tanulmányi eredményeiket, de többségük nem tesz ellen
- az idegen nyelvet tartják a legnehezebbnek, de nehézséget okoz 45%-uk számára a matematika, a történelem; vagyis az érettségi tantárgyak többsége

- mindenki örülne ha segítséget kaphatna az iskolai munkáját illetően ami nem csupán a tantárgyi felzárkóztatásra, vonatkozik,
- igényelnék a közösségi programokat, kirándulásokat, érdeklődésüknek megfelelő délutáni elfoglaltságot,
- 30%-uknak semmilyen elképzelése nincs a jövőt illetően, de a 70% sem rendelkezik kialakult konkrét elképzeléssel,
- a sikeres ember ismérvei alapján jól látszik a közösségi oldalak, a média és a bezűkölt szocializációs tér hatása

A helyzetelemzés és igényfelmérés alapján a pályázat, célcsoportunk számára sokoldalú segítséget és lehetőségeket biztosítana a lemorzsolódások megakadályozásában, alapkészségek fejlesztésében, a sikeres érettségi vizsga megszerzésében, a hátránykompenzációban, a felsőoktatási intézményekben való továbbtanulásra való felkészítésben.